

Działalność mórz

Działalność mórz zachodzi na wybrzeżu, które wyznacza zasięg działalności fal, prądów i pływów morskich.

Możemy wyróżnić:

- **Wybrzeża wynurzone**, które powstają w czasie regresji morza, na skutek wynurzania dna morskiego są płaskie, niskie i mają słabo urozmaiconą linię brzegową.
- **Wybrzeża zanurzone**, które powstają w czasie transgresji morza mogą być niskie, jeśli morze wkroczyło na teren nizinny, lub wysokie, jeśli zalało tereny wyżynne bądź górskie. Jeśli teren, na który wkroczyło morze miało bardzo urozmaiconą rzeźbę to linia wybrzeża będzie również bardzo urozmaicona (z dużą ilością zatok, wysp, półwyspów)

Typy wybrzeży zanurzonych:

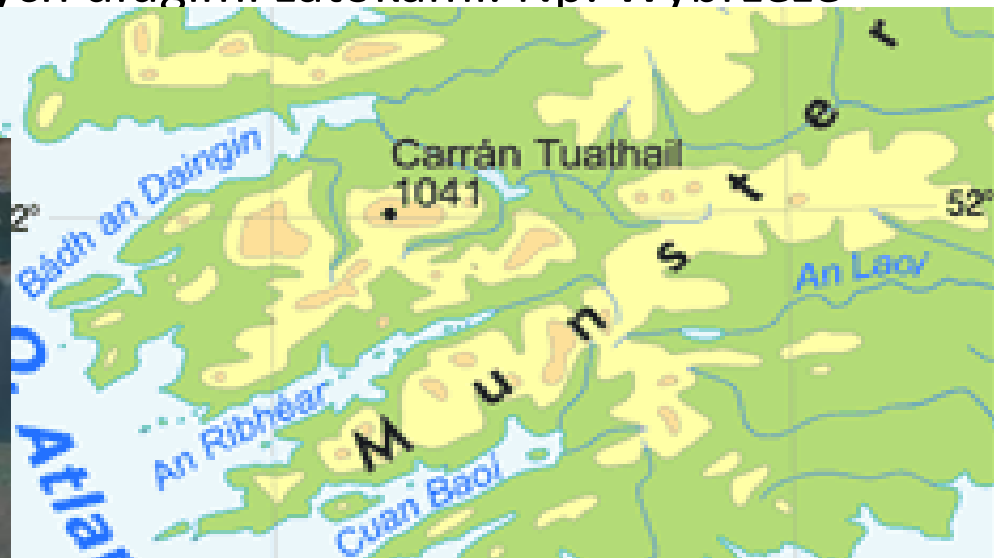
Dalmatyńskie – powstaje przez zalanie łańcuchów górskich ułożonych równoległe do wybrzeża. Ma postać wielu podłużnych wysp ułożonych równoległe do wybrzeża.

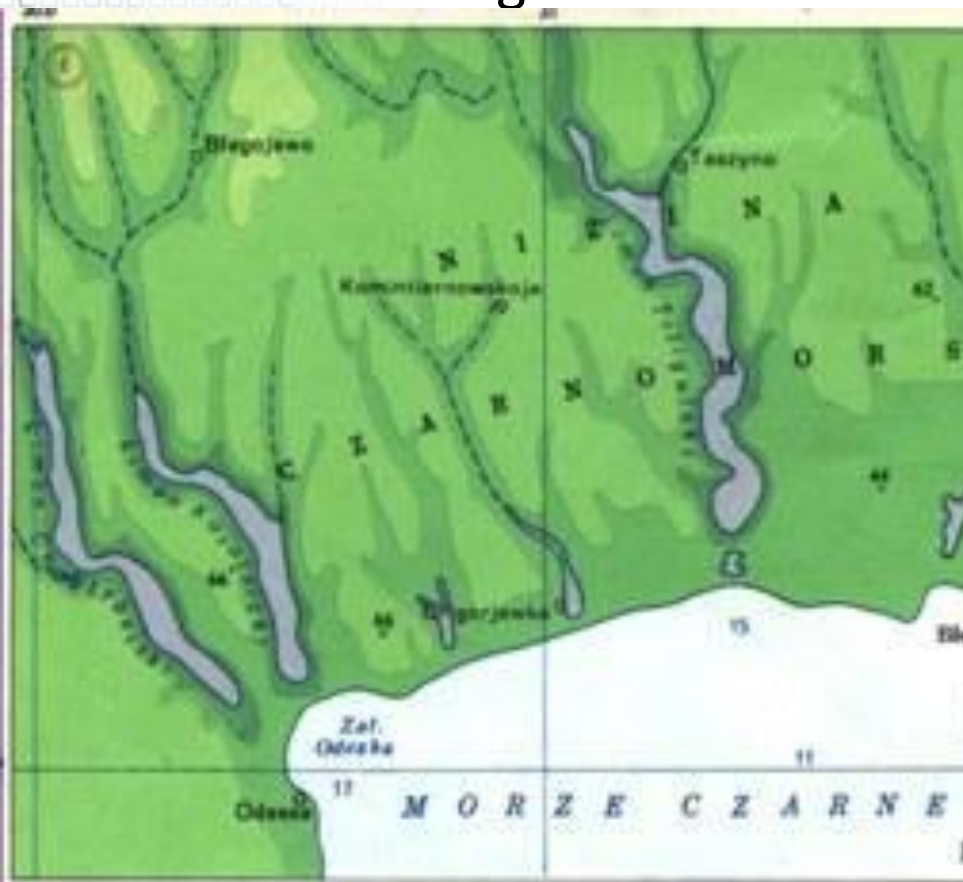
Riasowe – powstaje przez zalanie łańcuchów górskich ułożonych prostopadle do wybrzeża.

Ma postać długich, równoległych do siebie, palczastych półwyspów wcinających się w morze oddzielonych długimi zatokami. Np. Wybrzeże Bretanii we Francji, Peloponezu, Za

Limanowe – powstaje na skutek zatopienia ujść rzecznych, które miały postać głębokich jarów. Taki zatoki są zamykane piaszczystymi kosami. Zamknięte zatoki nazywamy limanami. Ten typ wybrzeża występuje w zachodniej części Morza Czarnego.

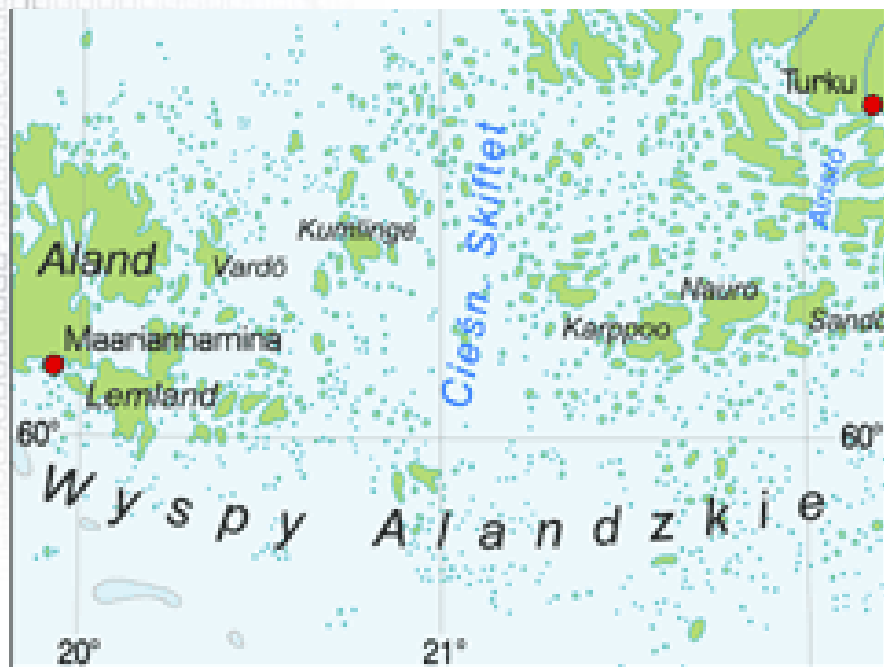

Fiordowe – powstaje przez zalanie dolin U-kształtnych w górach. W ten sposób powstają fiordy – długie, wąskie, kręte i głębokie zatoki wcinające się głęboko w ląd. Ten ty wybrzeża np. występuje w Norwegii, na Wyspie Południowej w Nowej Zelandii (Fiordland)

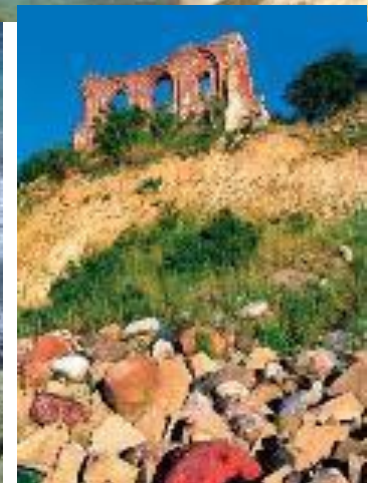

Szerowe (szkierowe) – powstaje przez zalanie obszaru nizinnego z licznymi obniżeniami i wygładami lodowcowymi (obszaru z licznymi formami polodowcowymi na niżu). Ma postać tysięcy małych, skalistych wysepek. Występuje np. w południowej Szwecji i Finlandii.

Wybrzeże klifowe – wysokie wybrzeże podcinane przez fale. Do najśłynniejszych wybrzeży klifowych należą: Klify Moheru (Irlandia), Klify Dover (WB), kredowe klify Rugii, Wybrzeże 12 Apostołów (Australia). W Polsce wybrzeże klifowe występuje na Wyspie Wolin oraz w okolicach Gdyni

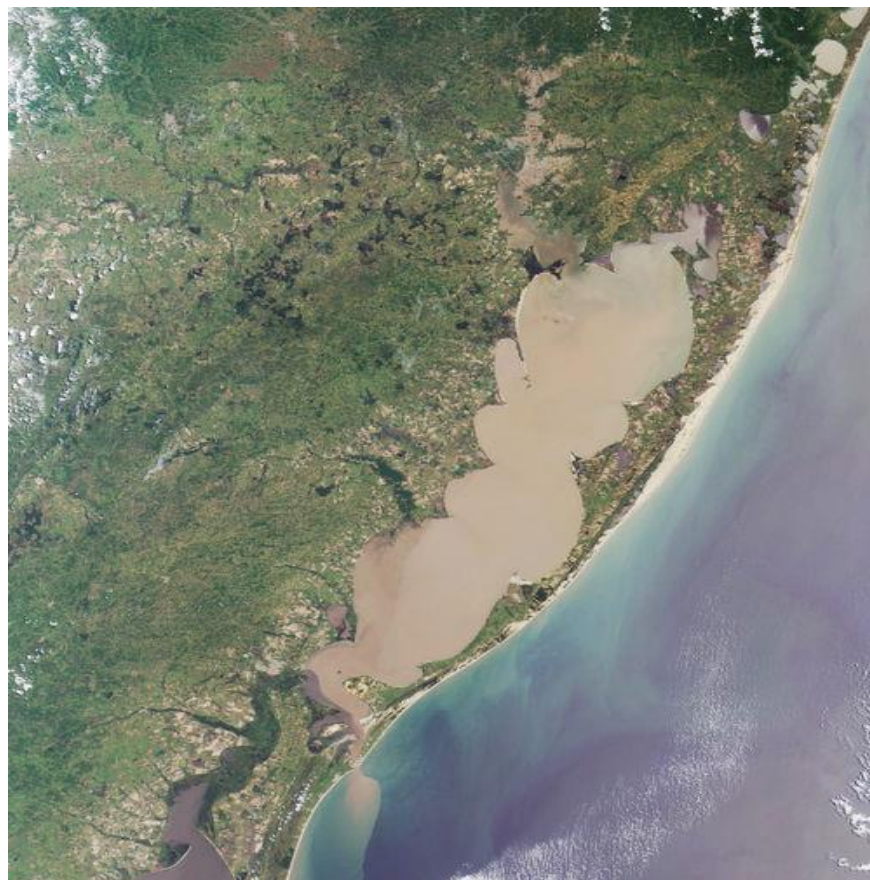
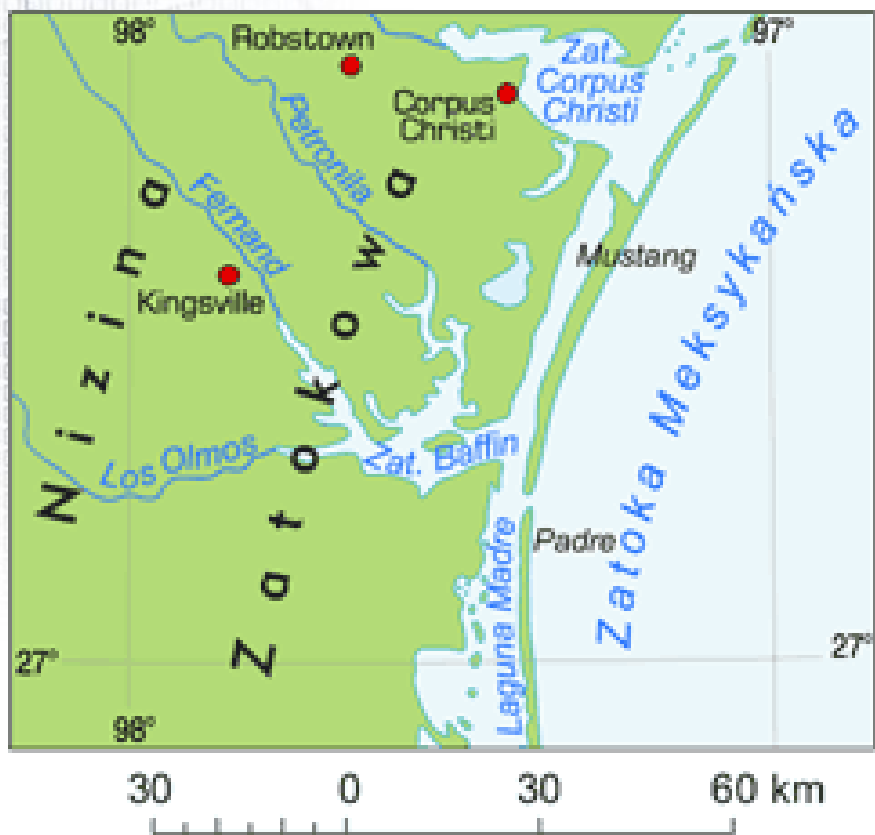

Wybrzeże mierzejowe – powstaje, gdy fale działają ukośnie do brzegu lub, gdy wzdłuż brzegu płynie prąd przybrzeżny, który usypuje piaszczysty wał zwany mierzeją. Mierzeje zamykają zatoki przeistaczając je najpierw w zalewy a następnie w jeziora przybrzeżne. Ten typ wybrzeża występuje w Polsce

Wybrzeże lagunowe – powstaje na obszarach pływowych na skutek wynurzania się wałów brzegowych (powstaje lido), które odcinają zatokę (lagunę). Rzeki wpadające do laguny niosą materiał, który powoduje jej zabagnienie. Powstaje dużo wysepek. Taki typ wybrzeża powstaje np. w Wenecji

Wybrzeże deltowe – powstaje na obszarach ujściowych rzek, które zmieniają ukształtowanie wybrzeża poprzez budowanie delty. Ten typ może powstawać tylko wtedy kiedy rzeka uchodzi do płytkiego zbiornika, przy braku prądów wynoszących osady. Takie wybrzeże powstaje przy ujściu Amazonki czy Gangesu.

Wybrzeże namorzynowe (mangrowe) – powstaje w strefie tropikalnej, na płaskim wybrzeżu porośniętym namorzynami, na którym występują pływy morskie. W czasie przyływy drzewa znajdują się pod wodą a między korzeniami gromadzą się osady. Roślinność chroni brzeg przed działalnością fal.

Wybrzeże koralowe – powstają w wodach ciepłych mórz przy udziale koralowców. Żyjątka te budują rafy ze szkielecików wapiennych.

rafy barierowe ciągnące się wzdłuż wybrzeża w płytkich ciepłych wodach. Fale rozbijają się o rafy dzięki czemu brzeg jest chroniony.

Najsłynniejszą tego typu rafą jest Wielka Rafa Koralowa, ciągnąca się wzdłuż Półwyspu Jork w Australii, uznawana za jeden z cudów świata.

atole koralowe – powstają wokół podwodnych gór, na ogół wulkanów. W ciepłych wodach kolonie koralowców osiadają i rozwijają się na zboczach wulkanu (góry). W miarę upływu czasu kolonia rozrasta się i na powierzchni pojawia się rafa w formie pierścienia dookoła wyspy (wulkanu). Akwen wodny między rafa a wyspa nosi nazwę laguny. Po pewnym czasie wyspa „znika” pod wodą.

